

АНАЛІЗ ЛІДЕРСТВА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ПСИХОДИНАМІЧНА ПЕРСПЕКТИВА

Александр А. Лупіс, Ph.D.
Приватна практика, Вашингтон, Округ Колумбія, США

LEADERSHIP ANALYSIS IN INTERNATIONAL AFFAIRS: A PSYCHODYNAMIC PERSPECTIVE

Alexander A. Lupis, Ph.D.
Private Practice, Washington, DC, the USA
<https://orcid.org/0009-0005-6997-8052>
alexlupispd@gmail.com

Вступ. Несподіване вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року підкреслило як важливість, так і провал аналізу лідерства в міжнародних відносинах. Більшість західних академічних і політичних експертів не змогли передбачити різкий перехід російського президента Владіміра Путіна від політико-дипломатичного суперництва до повномасштабної військової конкуренції з Україною і Заходом. Це ставить питання про якість та обмеження сучасного аналізу лідерства росії на Заході, а також про те, як війна в Україні та експерти в Україні можуть вплинути на західне розуміння Владіміра Путіна та авторитарної політичної культури росії.

Однією з проблем для аналізу та розуміння політичних лідерів, які є воєнними злочинцями, є брак достовірних емпіричних даних і теорії про цю впливову, але невловиму підгрупу. Більшість досліджень психопатичних особистостей ґрунтуються на емпіричних даних, зібраних на бідних, малоосвічених і малофункціональних міських злочинцях, які були спіймані і пройшли обстеження у в'язницях або клініках. Успішні політичні лідери з психопатичними рисами характеру рідко заарештовуються і проходять судово-медичну експертизу і, як правило, звертаються до психотерапії лише тоді, коли їх змушує дружина, яка погрожує розлученням, або для того, щоб допомогти дитині в лікуванні (П.М. Рамірес, особисте повідомлення, 7 листопада 2008 р.). Наші дослідницькі дані, тео-

рії та клінічний досвід обмежені, коли йдеться про розумних, оманливих і успішних політичних лідерів, які беруть участь у масових злочинах (Fritzon, Brooks & Croom, 2019).

Мета цієї статті – висвітлити поточний стан аналізу лідерства у міжнародних відносинах у психодинамічній перспективі.

Аналіз ранніх робіт. Витоки аналізу лідерства простежуються з початку ХХ століття із двох різних галузей: однією з них була психобіографія, а іншою – тестування особистості або оцінка особистості.

Психобіографія виникла на початку ХХ століття як спосіб дослідити, як ранній життєвий досвід вплинув на доросле життя відомих особистостей, намагаючись не ідеалізувати і не патологізувати цих людей. Першою справжньою психобіографією вважається книга Зигмунда Фрейда 1910 року про Леонардо да Вінчі, в якій досліджується його дитинство, щоб пояснити його майбутній талант і успіх як художника (Freud, 1910).

Приблизно в той самий час, на початку Першої світової війни, сфера тестування особистості стрімко розвивалася, оскільки західні уряди намагалися визначити, як краще організувати та підготувати сотні тисяч чоловіків, призваних на військову службу, зокрема, які чоловіки краще підходять для того, щоб обіймати певні військові посади. Цей розвиток подій продовжився у 1920–1930-х роках, коли тест Роршаха став популярним методом вивчення людської суб'єктивності, щоб допо-

могти лікарям зрозуміти, як конкретна людина бачить і відчуває світ (Searls, 2017). Однією з унікальних можливостей оцінити політичних лідерів, які були воєнними злочинцями, стали Нюрнберзькі процеси після Другої світової війни, коли тест Роршаха застосовували до 22 нацистських лідерів, яких судили в Нюрнберзі, намагаючись виявити різні типи злочинних особистостей (Zillmer, Archer & Castino, 1989).

Після Другої світової війни почався подальший розвиток тестування особистості та психобіографії. Було докладено більше зусиль для інтеграції даних проєктивних тестів, таких як тест Роршаха, та тестів інтелекту, щоб забезпечити більш глибоке і детальне розуміння особистості людини. У цей час німецько-американський дитячий психоаналітик Ерік Еріксон також зробив значний внесок у сферу психобіографії завдяки своїм профілям Адольфа Гітлера, Мартіна Лютера і Ганді (McDermott, 2004). Цей період на початку і у середині ХХ століття був часом, коли психоаналіз набував усе більшого впливу в Америці, тому представники розвідувальних організацій країни помітили і захотіли використати ці знання для просування американської зовнішньої політики і цілей національної безпеки (Post, 2004).

Друга світова війна. Найперша відома детальна психологічна оцінка іноземного політичного лідера у США була проведена під час Другої світової війни Управлінням стратегічних служб (OSS), яке було попередником ЦРУ. Її мета полягала в тому, щоб допомогти американським політикам зрозуміти, як Гітлер може відреагувати на те, що військові сили союзників просуваються з Франції до нацистської Німеччини. Це було важливим питанням, оскільки Америка вела війну на два фронти – з Німеччиною та Японією, і потрібно було приймати рішення про те, скільки військ і матеріалів потрібно на кожному з фронтів і в який час.

У 1943 році німецько-американський психоаналітик і професор психології Гарвардського університету подав до OSS 176-сторінковий звіт під назвою *«Психологічний аналіз Адольфа Гітлера: його життя і його легенда»* (Langer, 1943). На додаток до вивчення письмових свідчень про життя Гітлера, він подо-

рожував, розшукував і брав інтерв'ю у людей, які особисто знали Гітлера, щоб краще зрозуміти його з кількох різних точок зору, які він виклав у чотирьох окремих розділах своєї доповіді: 1) Гітлер, яким він сам себе вважав; 2) Гітлер, яким його знав німецький народ; 3) Гітлер, яким його знали його соратники; 4) і Гітлер, яким він знає себе сам.

У заключному розділі звіту було зроблено кілька точних прогнозів: 1) що з розвитком війни і втратою німецькими військами більшої кількості територій публічні виступи Гітлера стануть рідшими через частіші емоційні спалахи і його труднощі із зустріччю з критичніше налаштованою аудиторією; 2) що надмірна впевненість Гітлера у власних лідерських якостях призведе до того, що військові офіцери організують замах на Гітлера; 3) і що він, швидше за все, відмовиться здаватися в полон і покінчить життя самогубством, аніж погодиться на це.

Того ж місяця, у жовтні 1943 року, професор психології Гарвардського університету Генрі Мюррей подав до OSS окрему 240-сторінкову доповідь під назвою *«Аналіз особистості Адольфа Гітлера: 3 прогнозами його майбутньої поведінки і пропозиціями щодо поводження з ним зараз і після капітуляції Німеччини»* (Murray, 1943). У звіті Мюррей дійшов висновку, що Гітлер був «контрактивним нарцисом», який через реальний або уявний напад чи травму був схильний затаювати образи, мав низьку толерантність до критики, надмірну потребу в увазі, нездатність висловлювати подяку, часто принижував, знущався або звинувачував інших, прагнув помсти, мав значну самовпевненість і рішучість перед лицем боротьби, а також був схильний до компульсивної злочинної поведінки. Як і Лангер, він також передбачив, що Гітлер віддасть перевагу самогубству, а не капітуляції та полону.

Однією із суттєвих відмінностей між цими двома звітами є те, що звіт Мюррея містить заключний розділ про те, що робити з Німеччиною та німцями після поразки та окупації країни. Американські лідери та OSS прагнули зрозуміти, як вони можуть вплинути на німецьке суспільство після війни, щоб воно відмовилося від нацистської ідеології і стало

більш миролюбною і схильною до співпраці країною (Post, 2003).

Події холодної війни. На ранніх етапах холодної війни ЦРУ продовжувало час від часу створювати психологічні портрети важливих іноземних політичних лідерів. Наприклад, у 1960 році ЦРУ організувало конференцію з радянськими експертами, щоб краще зрозуміти стиль керівництва Нікіти Хрущова (Post, 2003). Наступного року психіатр і психоаналітик Брайант Ведж підготував для президента Джона Кеннеді доповідь, в якій підсумував результати конференції, присвяченої Хрущову, і надав поради, як найбільш ефективно вести переговори з Хрущовим на майбутньому саміті у Відні (Post, 2003).

Згодом ЦРУ формалізувало та професіоналізувало психологічну оцінку іноземних політичних лідерів. Психіатр з психоаналітичною освітою доктор Джеррольд Пост приєднався до ЦРУ в 1965 році для підготовки профілів важливих політичних лідерів, а згодом заснував і очолив Центр аналізу особистості та політичної поведінки ЦРУ (SARPB), який досліджував і розробляв для американських президентів детальні психо-біографічні профілі важливих іноземних лідерів з метою кращого розуміння їхніх мотивів.

Пост взяв стандартну структуру психоаналітичного опису випадку – оцінку темпераменту, тем розвитку, захисних патернів, центральних афектів, ідентифікацій, схем стосунків, регуляції самооцінки та патогенних переконань – і розширив її, щоб підкреслити, як особистість і психопатологія лідера впливає на прийняття ним рішень, працюючи у секретному, висококонкурентному середовищі з невеликою кількістю правил (див. Додаток 1). Цей розширений психобіографічний профіль також включає інформацію про важливі політичні та історичні події в житті лідера, важливі стосунки з радниками, союзниками та ворогами, загальну політичну культуру, стиль лідерства та прийняття рішень, а також світогляд та політичні цілі як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Важливим компонентом є також розуміння того, як старіння і фізичний занепад можуть впливати на особистість і стиль прийняття рішень політичних лідерів-чоловіків на пізніх етапах їхньої кар'єри (Post & Robbins, 1993).

Найвидатніший і найуспішніший приклад використання цих портретів описав американський президент Джиммі Картер, коли публічно похвалив їхню корисність у своїх політично чутливих переговорах з прем'єр-міністром Ізраїлю Менахімом Бегіном і президентом Єгипту Анваром Садатом у 1978 році, що призвели до підписання Кемп-девідських мирних угод між Ізраїлем і Єгиптом (Post, 1979). Президент Картер описав, наскільки корисними були психологічні портрети цих лідерів, оскільки вони допомогли йому зрозуміти рішучість Бегіна уникнути повторного Голокосту і його дедалі жорсткіший стиль керівництва, а також заклопотаність Садата досягненням історичної слави, щоб затьмарити свого попередника Гамалю Адбеля Насера (Post, 2003).

Психологія великих груп. Американський психіатр турецько-кіпрського походження Вамік Волкан також допомагав американським дипломатам і міжнародним переговорникам зосередитися і зрозуміти свідому і несвідому взаємодію між авторитарними лідерами і їхніми послідовниками в травмованих суспільствах. Він використовував тематичні дослідження з охоплених конфліктами країн на Балканах і Близькому Сході, щоб описати, як авторитарні лідери часто плекають патологічну великогрупову ідентичність, яка поєднує спільні упередження, обрану славу і обрані травми, допомагаючи їхнім послідовникам «підтримувати і регулювати своє почуття «я» і почуття приналежності до великої групи» (Volkan, 2004, с. 204).

Такі великогрупові ідентичності дозволяють авторитарним лідерам задовольняти власні свідомі та несвідомі амбіції – часто це прагнення до всемогутнього контролю – і водночас плекати почуття права на мазохізм та міжпоколінну спадкоємність у суспільстві, що дозволяє послідовникам уникати визнання та оплакування болісних втрат у минулому та сьогодні. Така потужна пропаганда дозволяє травмованим і дезінформованим людям вірити в те, що вони хороші (якщо не кращі), безпечні, пов'язані з іншими або підтримувані ними.

Волкан більш детально описує, як жертви масових травм в авторитарних суспільствах

можуть бути вразливими до ідеологій великих груп, які допомагають цим жертвам організувати і толерувати свої почуття віктимізованості, приниженості і провини тих, хто вижив, труднощі поводитися впевнено, не зустрічаючи при цьому приниження, підвищену залежність від проєкції та упереджень щодо інших, надмірні інвестиції у великі групі ідентичності, а також заздрість і захисну ідентифікацію з їхніми гнобителями (Volkan, 2014, с. 23). Великогрупове оплакування минулих травм і втрат уникається ідеологіями прав, що допомагає авторитарним лідерам та їхнім послідовникам виправдовувати відновлення втраченого в реальності чи у фантазії. Як продемонструвало вторгнення в Україну, пропаганда може бути потужнішою і бажанішою, ніж реальність.

Минулого року Волкан опублікував статтю спільно з грузинською психологинєю, в якій проаналізував використання патологічної пропаганди в Росії для виправдання вторгнення в Україну (Volkan & Javakhishvili, 2022). Пропаганда створила для російської громадськості поєднання фантазій про порятунків, ідеологію прав з обраною славою та обраними травмами, а також колапс часу шляхом повторного впровадження колишніх радянських військових символів і практик у школах, культурі та ЗМІ.

Україна. Я також хотів би відзначити внесок психологів в Україні, які допомагають українській громадськості та міжнародній спільноті краще зрозуміти особистість і політичну тактику Володимира Путіна. Київський психолог і бізнес-консультант Валентин Кім, наприклад, написав численні статті в новинах і дав багато телевізійних та онлайн-інтерв'ю, в яких він аналізує й оцінює самопрезентацію Володимира Путіна: як мова тіла і невербальна поведінка російського президента відповідають або суперечать політичним меседжам, які він висловлює іншим (Кім, 2021).

Американська внутрішня політика. Цікаво відзначити, що американська внутрішня політика відіграла значну роль у формуванні галузі аналізу лідерства у другій половині ХХ століття. Однією з важливих подій стало те, що Американська психіатрична асоціація запровадила «правило Голдводтера»

(the Goldwater Rule) у відповідь на суперечливу статтю в новинах 1964 року, в якій стверджувалося, що кандидат від Республіканської партії Баррі Голдвотер був серйозно психічно хворим. Це правило забороняє психіатрам обговорювати психічне здоров'я видатних людей, якщо вони не обстежили їх особисто і не отримали згоди людини на публічне обговорення своїх висновків. Внаслідок цього правила аналіз лідерства в Америці, як правило, зосереджувався на іноземних політичних лідерах.

Другою важливою подією в американській політиці є піднесення Дональда Трампа за останнє десятиліття як панівної і роз'єднувальної сили. Його конфронтаційний і авторитарний політичний стиль шокував багатьох американців і, як наслідок, змусив багатьох клініцистів відмовитися від «правила Голдводтера» і написати безліч вкрай критичних психологічних аналізів стилю керівництва Трампа і того, як на нього впливають його дитинство і його особистість (Appels & Michels-Gualtieri, 2021).

Підхід на основі життєвого циклу. Хоча університети та заклади зовнішньої політики, як правило, заохочують дослідників отримувати певну вузьку спеціалізацію, для психологів і аналітиків лідерства значною перевагою є отримання широкої загальної підготовки в галузі теорії та досліджень, а також клінічний досвід роботи з людьми від раннього дитинства до пізнього дорослого віку (Л. Зелнік, особисте спілкування, 5 жовтня 2009 року).

Проходження дитячо-підліткової клінічної та дослідницької підготовки дозволить дорослому психотерапевту більш точно концептуалізувати своїх дорослих клієнтів з точки зору їхнього розвитку. Наявність клінічної та дослідницької підготовки для дитячих та підліткових психотерапевтів допоможе терапевтам концептуалізувати ймовірні майбутні траєкторії та прогнози розвитку своїх підростаючих клієнтів, а також краще взаємодіяти з батьками своїх клієнтів. Для аналітиків лідерства широка загальна підготовка дозволить їм краще оцінювати та інтегрувати дані з різних етапів життя лідера, а також концептуалізувати можливі політичні та психологічні траєкторії в майбутньому (Додаток 2).

Політична/особистісна упередженість.

Аналіз політичних лідерів вимагає зміщення фокусу з щотижневих приватних зустрічей зі страждаючим пацієнтом на альтернативний перегляд великої кількості відеозаписів із важливими політичними діячами на різних публічних заходах. Підходити до такої роботи з певною часткою відкритості і незрозуміння може бути складно, з огляду на регулярну присутність політичних лідерів у ЗМІ, а іноді навіть їхній значний вплив на життя самого клініциста (Kernberg, 2004).

Часто політичні лідери, вибрані для аналізу державними установами, є представниками ворожих країн-агресорів, що робить співчутливе дослідження лікаря більш складним і конфліктним порівняно з роботою з пацієнтом, який страждає. Аналіз лідерів може містити агресивний елемент, коли лікарі бажають викрити або присоромити агресивного лідера з країни-суперника. Це, безумовно, було проблемою для американських аналітиків іноземних лідерів, які, наприклад, часто називали лідерів країн-суперників злякисними нарцисами, що могло розглядатися як підтримка або виправдання американських зовнішньополітичних цілей щодо цього лідера.

Культурна упередженість. Завжди виникає питання культурної упередженості, коли аналітик не є представником тієї ж культури і не володіє мовою лідера, якого він аналізує (van der Vijver & Leung, 1997). Наявні також значні прогалини в психологічних дослідженнях досвіду людей за межами Сполучених Штатів. Наприклад, англійською мовою мало написано про Східну Європу та Євразію щодо психології жертв і злочинців, численних масових травм, замовчування і неоплаканих втрат, а також культури і наслідків інформування таємної поліції (Lindy & Lifton, 2001). Ця культура часто створювала патерни мовчазної відокремленості як окремих людей, так і між поколіннями, що спотворювало психологічний розвиток, а також сприйняття історії та сучасної реальності. З клінічної точки зору, скільки психологів мають досвід терапії чи бізнес-консультування високопоставлених урядовців у столицях країн цієї частини світу? Брак історичного розуміння, досліджень і відповідного клінічного досвіду увіковічнює

наявні значні хиби в уявленні і незрозуміння в Америці політичних лідерів країн Східної Європи та Євразії.

Однак загальний зсув у бік мультикультуральності в американському суспільстві покращує викладання і навчання з проведення крос-культурних досліджень, а також крос-культурної психотерапії. Зважаючи на те, що в основній американській культурі акцент робиться на експліцитному (явному) вербальному вираженні, психотерапевти з різним культурним досвідом, наприклад, покращили і розширили клінічну підготовку в питанні того, як реагувати на мовчання під час сесій з клієнтами (Akhtar, 2013; Aronson Fontes, 2008). Я також вважаю, що специфіка психоаналітичного слухання – відкритість до розгляду того, як висловлювання, зроблені людиною, можуть виражати її поточний досвід різного роду: індивідуальний, стосунковий чи розвитковий – є неймовірно цінною навичкою і захистом від того, щоб «уникати розглядати точку зору діяча як пояснення» (Silverman, 2001, с. 287).

Покращення інтеграції. Початковий фокус в аналізі лідерства полягає у визначенні основних тематик чи повідомлень з публічних виступів та інтерв'ю політика, при цьому слід звертати увагу на будь-які переходи до першої особи, а також на будь-які суперечливі заяви (Gillian, Spencer, Weinberg & Bertsch, 2003). Основні теми, а також суперечливу або розбіжну інформацію визначають з декількох джерел даних шляхом поєднання розпізнавання патернів і надання сенсу. Аналітик повинен ретельно вивчити і синтезувати дані, щоб зробити висновки і розробити гіпотези про ключові аспекти внутрішнього динамічного функціонування лідера (Brams & Peebles, 2014). Пов'язування поточної політичної діяльності з досвідом розвитку та важливими історичними подіями може забезпечити глибину та контекст для опису певного стилю лідерства.

Інтеграція та синтез великих обсягів даних про особисте життя та професійну кар'єру політичного лідера, безумовно, є складним завданням. Наприклад, одна американська аналітикиня британського походження описала у своїй книзі, що визначила шість ключо-

вих ідентичностей Владіміра Путіна, які пояснюють його стиль керівництва: статистик; людина історії; «виживальник»; аутсайдер; вільний торговець; слуга справи (Hill, 2013). Багато з цих ідентичностей свідчать про те, що вона сприймає публічні заяви Владіміра Путіна за чисту монету, і в кінці книги вона намагається інтегрувати ці шість ідентичностей в опис ядра керівного стилю Путіна. Інтеграція такого роду особистісних рис у формулювання ядерної структури – це те, чого психоаналітичні клініцисти особливо навчені, і в майбутньому це може покращити розуміння Путіна та інших російських лідерів, які прийдуть після нього, на Заході.

Як підсумок цих різноманітних обмежень і прогалин, описаних вище, я вважаю, що українські психологи і психотерапевти можуть відігравати важливу роль і зробити значний внесок у найближчі роки і десятиліття в те, як американці розумітимуть східноєвропейські та євразійські суспільства та їхніх політичних лідерів.

Ризик надмірної ідентифікації. Однією з постійних історичних проблем, пов'язаних з написанням глибоких статей про конкретну особу – чи то для друкованих ЗМІ, чи то для біографії, чи то для зовнішньої політики, – є ризик надмірного ототожнення з об'єктом дослідження. Нерідко деякі аналітики лідерства з часом починають ототожнювати себе з політичними лідерами, яких вони вивчають, і навіть захоплюватися ними або ідеалізувати їх.

Прикладом може слугувати вищезгадана американська аналітичниця британського походження, яка у вересні 2004 року написала пристрасну статтю для «Нью-Йорк Таймс», стверджуючи, що Захід повинен краще прислухатися до Путіна і більше допомагати йому, оскільки він намагається стабілізувати крихку політику на Північному Кавказі (Hill, 2004). Вона написала цю статтю після нападу на школу в Беслані, а Путін у відповідь запросив її та групу американських і європейських журналістів і аналітиків на чотиригодинну зустріч, де він благав про меншу критичність і більшу підтримку його авторитарної політики з боку Заходу.

Адвокація Хілл ставила на перше місце його слова й ігнорувала його руйнівну полі-

тику, в тому числі людей, які пережили війну Путіна в Чечні або репресії проти незалежних ЗМІ, громадських організацій і політичних партій. Важливо, щоб аналіз і навіть співпереживання жорстоким політичним лідерам не перетворилися на симпатію чи захоплення, які ігнорують руйнівні наслідки політики лідера.

Висновок. Упродовж останнього століття було розроблено безліч методів для аналізу та кращого розуміння впливових політичних лідерів у міжнародних відносинах – від психобіографій до засекречених досліджень психології лідерства аналітиками розвідки та вивчення динаміки лідерства та їх послідовництва у суспільствах. Сфера аналізу лідерства продовжує зростати і розвиватися, все частіше ставлячи в центр аналізу такі міждисциплінарні питання, як культура чи гендер (Brummer, 2021; Mayer, Tonelli, Oosthuizen & Surtee, 2018; Western & Garcia, 2018; Wivel & Gron, 2021). Ризики особистих упереджень та професійно-інституційних упереджень, особливо для тих, хто працює у великих державних організаціях з чітко вираженим політичним порядком денним, залишаються і, як видається, поки що не отримали належного висвітлення в літературі.

Залишаються значні прогалини в знаннях, які необхідно заповнити. За тридцять років після закінчення холодної війни було виконано обмежену кількість емпіричних досліджень і теорій, спрямованих на розуміння спадщини травми багатьох поколінь у посткомуністичних суспільствах (Lindy & Lifton, 2001; Додаток 3). Погане знання культури і психології різних поколінь співробітників органів державної безпеки та їхніх жертв на Заході, безсумнівно, дозволило Владіміру Путіну і Кремлю легше обманювати західних лідерів і маніпулювати ними, змушуючи їх повірити в те, що росія більше не є загрозою для Заходу. З огляду на те, що росія, ймовірно, залишиться жорстоким геополітичним суперником України, Європи і Заходу в найближчі роки і навіть десятиліття, українські психоаналітичні клініцисти мають унікальну можливість зробити свій внесок у західний аналіз російських політичних лідерів і способів їх більш ефективного підриву.

Додаток 1: Психобіографічний нарис**Джеррольда Поста**Частина 1: Психобіографічний дискурс:

Розвиток особистості в контексті історії нації.

1. Культурне та історичне підґрунтя. Опишіть обмеження політичної культури щодо ролі лідера

2. Походження сім'ї та ранні роки

1) сімейні плеяди – бабусі, дідусі, батьки, брати і сестри; стосунки – сімейна політика

2) герої та моделі

3. Освіта та соціалізація

1) клімат у країні

2) студентські роки, приклади лідерства

4. Професійна кар'єра

1) наставники

2) рання кар'єра

3) успіхи та невдачі

5. Суб'єкт як лідер

1) ключові події

2) кризи

3) ключові політичні відносини, впливи

6. Сім'я та друзі

Частина II: Особистість.

1. Загальний особистісний опис

1) зовнішність та особистісні характеристики (включаючи опис способу життя, баланс між роботою та особистим життям, робочий час, хобі, відпочинок)

2) здоров'я (включаючи рівень енергії, вживання алкоголю, наркотиків)

2. Інтелектуальні здібності та стиль

1) розвідка

2) судження

3) знання

4) когнітивна складність

3. Емоційні реакції

1) настрої, мінливість настрою

2) імпульс та імпульсне керування

4. Потяги та структура характеру

1) Визначте тип особистості (якщо це можливо)

2) Психодинаміка

а) Я-концепція/самооцінка

б) базова ідентифікація

в) невротичні конфлікти

г) реальність (відчуття/тестування/присотування до)

г) механізми захисту Еґо

д) совість і докори сумління

е) психологічні потяги, потреби, мотиви (розрізнити, наскільки це можливо, прагнення до влади, до досягнення, до приналежності)

е) мотивація прагнення до лідерства (володіти владою, зайняти місце у владі, досягти місця в історії)

5. Міжособистісні стосунки

1) Визначте ключові стосунки та опишіть характер стосунків

1) внутрішнє коло, включаючи неофіційних радників «кухонного кабінету»

2) начальство

3) політичні підлеглі

4) політичні союзники, внутрішні та міжнародні

5) політичне суперництво, міжнародні супротивники

Частина III. Світогляд.

1. Сприйняття політичної реальності (включаючи культурні впливи/упередження).

2. Основні переконання (включають концепцію лідерства, влади).

3. Політична філософія, ідеологія, цілі та політичні погляди (погляди на внутрішню, зовнішню та економічну політику, а також погляди на політику США. Включіть обговорення того, які питання найбільше цікавлять лідера, в яких сферах він має досвід, і які питання є особливо важливими для політичної психології лідера). Зауважте, що не всі лідери мають основну політичну філософію або набір керівних політичних ідей.

4. Націоналізм та ідентифікація з країною.

Частина IV. Система лідерства.

1. Загальні характеристики (включають обговорення рольових очікувань як громадськості, так і еліти, покладених на особу, з акцентом на політичні та культурні детермінанти лідера та його вміння їх реалізувати)

1) як суб'єкт визначає свою роль

2) відносини з громадськістю

3) ораторська майстерність та риторика

2. Стратегія і тактика – цілеспрямована поведінка

3. Стиль прийняття та реалізації рішень

1) прийняття стратегічних рішень

2) прийняття рішень у кризових ситуаціях

3) як лідер використовує персонал/найближче оточення? Чи перевіряє лідер рішення, чи використовує їх лише для інформації?

Наскільки колегіальний? Чи оточує лідер себе підлабузниками, чи вибирає сильних, впевнених у собі підлеглих?

4) робота з формальним та неформальним стилем ведення переговорів

Частина V. Перспективи.

1. Зверніть особливу увагу на політичну поведінку, тісно пов'язану з особистісними проблемами. Пов'яжіть особистість з ключовими питаннями, підкреслюючи, в якому напрямі вказують психологічні фактори. Оцініть мотиви, цінності та характеристики, які є найбільш впливовими.

2. Спробуйте спрогнозувати, як особа буде взаємодіяти з іншими політичними діячами, в тому числі з лідерами опозиції та іншими ключовими іноземними лідерами.

Джерело: Post, J. (1979). Personality profiles in support of the Camp David Accord. *Studies in Intelligence*, p. 1–5. Retrieved from: <https://www.cia.gov/readingroom/docs/1979-06-01b.pdf>

Додаток 2: Посадова інструкція аналітика з питань лідерства ЦРУ

Ви підтримуватимете американських політиків, готуючи та презентуючи письмові та усні оцінки іноземних лідерів та ключових осіб, які приймають рішення. Ваш аналіз допоможе американським політикам зрозуміти своїх іноземних колег, вивчаючи світогляд, національні амбіції та обмеження, а також соціальний контекст цих лідерів.

Наявні можливості для закордонних та внутрішніх поїздок, мовної підготовки, розвитку аналітичних навичок та навчання менеджменту. Ви матимете можливість розвинути глибокі експертні знання та взяти участь у розширенні завдань у співпраці з іншими підрозділами Агентства та урядом США.

Мінімальна кваліфікація

– Ступінь бакалавра або магістра за однією з таких спеціальностей, як: країнознавство, історія, міжнародні відносини, політологія, психологія, політична психологія, соціологія, антропологія.

– Курсова робота або продемонстрований інтерес до вивчення лідерства, поведінки в малих групах або прийняття рішень.

– Бажано мати середній бал не нижче 3,0 за 4-бальною шкалою.

– Сильне критичне мислення та навички вирішення проблем.

– Здатність відповідати мінімальним вимогам для вступу на службу в ЦРУ, включаючи громадянство США та проходження попереднього обстеження.

Бажана кваліфікація

– Сильні навички усних презентацій.

– Інтерес до міжнародних відносин.

– Усвідомлення інтересів національної безпеки США.

– Здатність оволодіння іноземними мовами.

– Продемонстрована здатність писати чіткий, лаконічний текст.

– Вміння працювати в команді.

– Зацікавленість у кар'єрі, яка вимагає регулярних письмових завдань.

Джерело: <https://www.cia.gov/careers/jobs/leadership-analyst/>

Додаток 3: Таксономія радянської травми

– Ті, хто були жертвами або винуватцями в культурі терору та інформування.

1. Отримання інформації без їхнього відома.

2. Допити таємною поліцією, катування та переслідування, а також примушування доносити на інших.

3. Політичне ув'язнення (довгострокове).

4. Психіатричний ГУЛАГ.

– Ті, хто горював за родичами, які зникли або були вбиті в результаті вищезгаданих подій.

5. Заборонене горе в подружжі.

6. Заборонене горе та переробка ідентичності у їхніх дітей.

7. Заборонене горе та переробка ідентичності в онуків.

– Ті, хто постраждав від насильницького переміщення під час колективізації та індустріалізації.

8. Куркулів витісняють з аграрних районів.

9. Інших примусово вивозять з їхніх домівок для досягнення цілей держави.

– Ті, хто постраждав у пострадянську епоху.

10. Криза ідентичності в молодіжному середовищі.

11. Криза ідентичності у дорослих.

12. Депресія у пенсіонерів.

– Ті, хто страждає на війні.

13. Цивільні особи, які опинилися в зоні бойових дій.
14. Суб'єкти етнічних чисток.
15. Біженці.
16. Солдати з ПТСР.
- Інші групи населення, які постраждали від стихійного лиха.
17. Люди, які пережили голод.
18. Постраждали від землетрусу.
19. Люди, які пережили ядерну аварію.
- Виконуючи ролі.
20. Громадяни, які виконують свій обов'язок.
21. Табірна охорона.
22. Оперативники таємної поліції.
23. Психіатри, які ув'язнювали дисидентів.
- Джерело: Lindy, J.D., & Lifton, R.J. (2001). *Beyond invisible walls: The psychological legacies of Soviet Trauma*. New York: Brunner-Routledge.

Список літератури:

- Akhtar, S. (2013). *Psychoanalytic listening: Methods, limits and innovations*. London: Karnac.
- Appels, J.M., & Michels-Gualtieri (2021). Goldwater after Trump. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 30(4), p. 651–661.
- Aronson Fontes, L. (2008). *Interviewing clients across cultures: A practitioner's guide*. New York: Guildford.
- Bram, A.D., & Peebles, M.J. (2014). *Psychological testing that matters: Creating a road map for effective treatment*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Brummer, K. (2021). Advancing foreign policy analysis by studying leaders from the global south. *International Affairs*, 97(2), p. 405–421.
- Freud, S. (1910). *Leonardo da Vinci: A study in psychosexuality*. ADD.
- Fritzon, K., Brooks, N., & Croom, S. (2019). *Corporate psychopathy: Investigating destructive personalities in the workplace*. New York: Springer.
- Gillian, C., Spencer, R., Weinberg, K.M., & Bertsch, T. (2003). On the listening guide: A voice-centered relational model (p. 157–172). *Qualitative research in psychology: expanding perspectives in methodology and design*. / Eds. Camic, P.M., Rhodes, J.E., Yardley, L. Washington, DC: American Psychological Association.
- Kernberg, O. (2004). *Contemporary controversies in psychoanalytic theory, techniques, and their application*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Kets de Vries, M., Korotov, K., Florent-Treacy, E., & Rook, C. (2016). *Coach and couch: The psychology of making better leaders*. London: Palgrave Macmillan.
- Kim, V. (2021). Putin's body language, 24 Kanal. Retrieved from: https://24tv.ua/ru/jazyk-tela-putina-psiholog-valentin-kim-rasskazal-kogo-boitsja_n2135649/amp.
- Langer, W. (1943). *A psychological analysis of Adolf Hitler: His life and his legend*. Washington, DC: Office of Strategic Services. Retrieved from: <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP78-02646R000600240001-5.pdf>.
- Lindy, J.D., & Lifton, R.J. (2001). *Beyond invisible walls: The psychological legacies of Soviet trauma*. New York: Brunner-Routledge.
- Mayer, C.H., Tonelli, L., Oosthuizen, R.M., & Surtee, S. (2018). 'You have to keep your head on your shoulders': A systems psychodynamic perspective on women leaders. *SA Journal of Industrial Psychology*, 44(1), 1–15.
- McDermott, R. (2004). *Political psychology in international affairs*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Murray, H. (1943). *Analysis of the Personality of Adolph Hitler: With Predictions of His Future Behavior and Suggestions for Dealing with Him Now and After Germany's Surrender*. Washington, DC: Office of Strategic Services. Retrieved from: <http://s3.amazonaws.com/cul-hydra/nur/nur01134/pdfs/nur01134.pdf>.
- Post, J. (1979). Personality profiles in support of the Camp David Accord. *Studies in Intelligence*, p. 1–5. Retrieved from: <https://www.cia.gov/readingroom/docs/1979-06-01b.pdf>.
- Post, J. (2003). Leader personality assessments in support of government policy. Published in *The psychological assessment of political leaders* (ed. J. Post), p. 39–61. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Post, J. (2004). *Leaders and their followers in a dangerous world: The psychology of political behavior*. Ithica, NY: Cornell University Press.
- Post, J., & Robbins, R. (2003). *When illness strikes the leader: The dilemma of the captive king*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Searles, D. (2017). *The Inkblots: Hermann Rorschach, his iconic test, and the power of seeing*. New York: Crown.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data: Methods for analyzing talk, text and interaction*. London: Sage.
- Stokes, J. (2014). The unconscious at work in groups and teams: Contributions from the work of Wilfred Bion. Published in (Eds. A. Obholzer & V.Z. Roberts). *The unconscious at work: A Tavistock approach to making sense of organizational life*. London: Routledge.
- Van der Vijver, F., & Leung, K. (1997). *Methods and data analysis for cross-cultural research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Volkan, V. (2004). *Blind trust: Large groups and their leaders in times of crisis and terror*. Charlottesville, VA: Pitchstone.

Volkan, V. (2014). *Psychoanalysis, international relations and diplomacy: A sourcebook on large-group psychology*. London: Karnac.

Volkan, V. & Javakhishvili, J.D. (2022). The invasion of Ukraine: Observations on leader-followers relationships. *The American Journal of Psychoanalysis*, 82, p. 189–209.

Western, S., & Garcia, E.J. (2018). *Global leadership perspectives: Insight & analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Wivel, A., & Gron, C.H. (2021). Charismatic leadership in foreign policy. *International Affairs*, 97(2), p. 365–383.

Zillmer, E.A., Archer, R.P., & Castino, R. (1989). Rorschach record of Nazi criminals: A re-analysis using current scoring and interpretation practices. *Journal of Personality Assessment*, 53(1), p. 85–99.

Анотація. Несподіване вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року підкреслило нездатність більшості західних академічних і політичних експертів передбачити різкий перехід російського президента Володимира Путіна від політико-дипломатичного суперництва до повномасштабної військової конкуренції з Україною і Заходом. Ця невдача сталася, незважаючи на різноманітні методи, розроблені протягом останнього століття у спробі проаналізувати впливових політичних лідерів. Психобіографії з'явилися в першій половині ХХ століття; пізніше класифіковані дослідження психології лідерства з'явилися під час Другої світової війни і розширилися у використанні під час холодної війни. Це сприяло ширшому і більш інтегративному вивченню динаміки лідерства-послідовництва в конкретних суспільствах. Огляд цих методів аналізу лідерства показує, що ефективний аналіз вимагає широкого набору навичок, які рідко викладаються разом: здатність інтерпретувати і ефективно інтегрувати дані з точки зору розвитку – від дитинства до дорослості або старшого дорослого віку; підвищена обізнаність про особисті, культурні, політичні та інституційні упередження; розуміння особистостей високофункціональних політиків з нарцисичними і психопатичними рисами; здатність вбудовувати аналіз лідерства в більш широку організаційну, суспільну і міжнародну динаміку. З огляду на те, що Росія, ймовірно, залишиться злісним геополітичним суперником України, Європи і Заходу в найближчі роки і навіть десятиліття, українські лікарі-психоаналітики мають унікальну можливість зробити свій внесок у західний аналіз російських політичних лідерів, а також долучитися до міжнародних зусиль, спрямованих на протидію широкому спектру агресивної російської військової і дипломатичної політики. Зокрема, українські клініцисти можуть бути більш вправними у виявленні вразливих місць російського керівництва та «сліпих зон», які можуть бути використані західними ініціативами.

Ключові слова: аналіз лідерства, лідерство, міжнародні відносини, політична поведінка, психологія великих груп.

Abstract. The unexpected February 2022 Russian invasion of Ukraine highlighted the failure of most Western academic and policy experts to anticipate Russian president Vladimir Putin's dramatic shift from political-diplomatic rivalry to full-scale military competition with the Ukraine and the West. This failure occurred despite a variety of methods having been developed over the past century in an effort to analyze influential political leaders. Psycho-biographies emerged in the first half of the 20th century; then classified studies of leadership psychology emerged during World War II and expanded in use during the Cold War; and this expanded to the broader and more integrative study of leadership-followership dynamics in particular societies of interest. A review of these different methods of leadership analysis indicate that effective analysis requires a broad set of skills that are rarely taught together: an ability to interpret and effectively integrate data from a developmental perspective – from infancy to adulthood or older adulthood; heightened awareness of personal, cultural, political and institutional biases; an understanding of the personalities of high-functioning politicians with narcissistic and psychopathic traits; the ability to embed leadership analyses into broader organizational, societal and international dynamics. Given that Russia is likely to remain a malicious geo-political rival of Ukraine, Europe and the West in the coming years and even decades, Ukrainian psychoanalytic clinicians have a unique opportunity to contribute to Western analyses of Russian political leaders as well as join the international efforts to counter a broad range of aggressive Russian military and diplomatic policies. In particular, Ukrainian clinicians may be more adept at identifying Russian leadership vulnerabilities and blind spots that Western initiatives could exploit.

Key words: international affairs, leadership, leadership analysis, political behavior, large group psychology.